

Nuori oman elämänsä asiantuntijana: Nuorten osallisuus ja sen tukeminen työpajatoiminnalla

Annastiina Kaltiola-Kauppinen

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Nuori oman elämänsä asiantuntijana: Nuorten osallisuus ja sen tukeminen työpajatoiminnalla

Annastiina Kaltiola-Kauppinen
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2020

Annastiina Kaltiola-Kauppinen

Nuori oman elämänsä asiantuntijana: Nuorten osallisuus ja sen tukeminen työpajatoiminnalla

Vuosi

2020

Sivumäärä

33

Opinnäytetyön tarkoitus oli arvioida opinnäytetyötä varten kehitettyä nuorten työpajatoimintaa nuoria osallistavana tiedonhankinnan menetelmänä HuuMa-Päijät-Häme, huumeeton maakunta- hankkeessa. Hanke tekee työtä lasten ja nuorten parissa huumeiden käytön ehkäisemiseksi. Työpajatoiminnan suunnittelu toteutettiin yhteistyössä hankkeen projektipäällikön kanssa, kuten myös työpajojen pilotointi. Työpajatoiminta ja sen arviointi on osa HuuMa- hankkeen systemaattisen tiedonhankinnan kehittämisen prosessia. Opinnäytetyön keskiössä on osallisuuden käsitteen jäsentäminen, jotta työpajoja on mahdollista arvioida nuorten osallisuutta tukevana toimintana.

Opinnäytetyö on toiminnallinen kehittämistyö ja toteutetun työpajatoiminnan voidaan katsoa olevan kehittäjäasiakastyötä ja työpajat, sekä tämä opinnäytetyö muiden hankkeessa toteutettavien opinnäytetöiden lisäksi, on myös osan hankkeen palvelumuotoiluprosessia.

Osallisuutta tarkasteltiin opinnäytetyössä muun muassa Georg Simmelin, sekä Erik Allardtin teorioiden kautta. Käsitteen määrittelyyn käytettiin myös esimerkiksi Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen osallisuutta käsitteleviä julkaisuja. Osallisuuden käsite on hyvin laava, eikä siksi helposti määriteltävissä ja sitä on tarkasteltu opinnäytetyössä usealta eri kannalta.

Kun työpajatoimintaa arvioidaan nuorten osallisuuden ja toimijuuden tukemisen kannalta, voidaan todeta, että työpajatoiminta voi parantaa nuorten osallisuuden kokemusta. Pelkkä osallistumismahdollisuuksien lisääminen ja nuorten ohjaaminen osallistumaan, ei kuitenkaan takaa osallisuuden kokemisen lisääntymistä. Kuitenkin järjestämällä esimerkiksi hankkeissa vastaavanlaista toimintaa, joka perustuu nuorten vapaaehtoisuuteen, voidaan lisätä osallisuutta antaen myös mahdollisuus jättäytyä toiminnan ulkopuolelle.

Asiasanat: Osallisuus, ehkäisevä päihdetyö, työpajatoiminta

Annastiina Kaltiola-Kauppinen

Young people as experts in their own lives: Partisipation of young people and supporting it through workshops

Year 2020

Pages

33

The purpose of the thesis was to evaluate the youth workshops developed for the thesis as a method which increases youth participation during acquisition inclusive data in the HuuMa-Päijät-Häme huumeetonmaakunta, project. The project works with children and young people to prevent drug use. The planning of the workshop activities was carried out in cooperation with the project manager of the project, as well as the piloting the workshops. The workshop activities and their evaluation are a part of the HuuMa project`s development process of the systematic information acquisition. Center of the thesis there is the structuring of the concept of participation, so that it is possible to evaluate the workshops as an activity which supports the participation of young people.

The thesis is a functional development work and the implemented workshop activities can be considered as developer clients work and workshops as well as this thesis, in addition to other theses implemented in the project, is also a part of the project`s service design process.

Participation was examined in the thesis through the theories of Georg Simmel and Erik Allardt, among others. Topics related to, for example, Finnish institute for health and welfare were also used to define the concept. The concept of participation is very broad and therefore not easy to define. The concept of participation is studied from many perspectives in the thesis.

When evaluating the workshop activities in terms of supporting youth participation and empowerment, it can be concluded that workshop activities can improve the experience of participation. However, simply by increasing the opportunities of participation and guiding young people to participate does not guarantee an increased experience of participation. However, by organizing similar activities in projects, for example, when young people can voluntarily participate, can increase the experience of participation when also given an opportunity to leave out of the activities.

Keywords: participation, substance abuse prevention, workshop activities

Sisällys

1	Johdanto	8
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	9
3	Opinnäytetyön viitekehys.....	10
3.1	Nuorten ennaltaehkäisevä päihdetyö Suomessa	10
3.2	HuuMa-hankkeen viitekehys.....	11
3.3	Osallisuus käsitteenä	12
3.3.1	Osallisuus sosiologian näkökulmasta	13
3.3.2	Osallisuutta vai osallistumista?.....	14
3.4	Palvelumuotoilu työpajojen viitekehysenä	16
4	Toiminnallinen opinnäytetyö.....	17
5	Prosessin kuvaus	18
5.1	Työpajojen suunnittelu	18
5.2	Työpajojen toteutus.....	21
5.3	Työpajojen raportointi.....	24
5.4	Työpajojen haasteet	24
5.5	Työpajatoiminnan eettisyys	25
6	Tulosten yhteenveto	26
6.1	Opinnäytetyön toteutus ja eteneminen	26
6.2	Haasteet ja oivallukset	27
6.3	Työpajat osallisuutta tukevana toimintana	28
7	Opinnäytetyön luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelu.....	28
8	Johtopäätökset.....	29
	Lähteet	31
	Liitteet	33

1 Johdanto

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Sosiaalialan osaamiskeskus Verson HuuMa - Päijät-Häme, huumeeton maakunta hakkeen kanssa. Opinnäytetyöprosessiin liittyvät nuorten työpajat suunniteltiin ja toteutettiin yhteistyössä hankkeen projektipäällikön kanssa. Lisäksi opinnäytetyössä tehtiin yhteistyötä hankkeen palvelumuotoilutyöryhmän, sekä paikallisten, vapaaehtoisten nuorten kanssa.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää mitä osallisuus käsitteenä todella tarkoittaa sekä tarkastella nuorten osallisuutta uudenlaisen, toiminnallisen tiedonhankinnan menetelmän kautta. Opinnäytetyötä varten kehitettiin nuorten työpajat, joiden avulla voidaan toiminnallisilla menetelmillä kerätä tietoa nuorten päihteiden käyttöön liittyen. Tarkoituksena oli, että uusi menetelmä on nuorten osallisuutta tukeva ja nuorilähtöinen. Opinnäytetyössä tarkasteltiin menetelmän toimivuutta tiedonhankinnassa nimenomaan nuorten osallisuuden tukemisen näkökulmasta. Opinnäytetyö tuotti myös lyhyen kuvauksen työpajoista. Työpajoista saatua materiaalia sen sijaan ei opinnäytetyössä tarkasteltu ja analysoitu.

Jotta tavoitteiden saavuttamista voidaan arvioida, oli ensisijaisen tärkeää avata osallisuuden käsitettä ja paneutua siihen, mitä osallisuus todella on. Osallisuus muodostikin merkittävän osan opinnäytetyön teoreettista viitekehystä. Osallisuuteen perehtyminen on sosiaalialalla tarpeellista ja ajankohtaista. Onhan osallisuuden edistäminen myös osa Suomen hallituksen sekä Euroopan unionin tavoitteita ja osallisuuden edistäminen onkin nostettu yhdeksi keskeiseksi köyhyyden, syrjäytymisen ja eriarvoisuuden torjumiskeinoksi (Osallisuus 2019).

Tietoperustaan kuului myös vahvasti ennaltaehkäisevän päihdetyön tutkimukset ja teoria. Ehkäisevää päihdetyötä ohjaa laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä. ”Ehkäisevän päihdetyön on perustuttava päihteiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen seurantaan, käytettävissä olevaan tieteelliseen näyttöön ja hyviin käytäntöihin” (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 2015/523 § 3).

HuuMa-hankkeen teoreettiseen viitekehykseen kuuluu keskeisesti Islannin malli, ja koska opinnäytetyössä tarkasteltiin myös opinnäytetyön suhdetta HuuMa-hankkeen tavoitteisiin, on myös Islannin mallia käsitelty opinnäytetyössä.

HuuMa-hanke on Terveystieteiden edistämisen määrärahalta toimiva kolmivuotinen hanke, jonka toiminta-alue on Päijät-Häme, mukaan lukien Iitti, Myrskylä ja Pukkila. HuuMa-hankkeen tavoitteena on, että hankkeen päätyttyä on käytössä systemaattinen tapa nuorilähtöisen tiedon muodostamiseen ja sen hyödyntämiseen toiminnassa. Tavoitteena on myös se, että käytössä on toimintamalleja, jotka ovat kokeiltuja ja arvioituja nuorten terveyden sekä

hyvinvoinnin edistämiseksi sekä huumeiden käytön ehkäisemiseksi ja, että käytössä on konsepti kattavasta, vaikuttavasta sekä kustannustehokkaasta edistävän ja ehkäisevän työn tekemisestä. (HuuMA - Päijät-Häme, huumeeton maakunta 2019)

Nuorten työpajat kehitettiin vuoden 2019 kevään aikana, jolloin ne myös pilotoitiin Tiirismaan koululla Lahdessa. Työpajoja oli kehittämässä lisäksi hankkeen projektipäällikkö. Työpajojen tarkoitus oli ja on olla osa nuorilähtöisen tiedon muodostamisen prosessia ja opinnäytetyön voidaan katsoa olevan osa toimintamallien arviointia. Sittemmin työpaja toimintaa on toteutettu myös muilla kouluilla osana hankkeen tiedonhankintaa.

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tavoite oli kaksiosainen. Opinnäytetyön tavoite oli sekä tarkastella HuuMa-hankkeessa tiedon keruuta varten kehitettyä nuorten työpajaa osallisuuden tukemisen näkökannalta, ja jotta tämä olisi mahdollista, avata osallisuuden käsitettä useiden eri näkökulmien kautta. Opinnäytetyön tarkoitus oli myös tuottaa lyhyt kuvaus työpajaprosessista, sekä luoda toiminnallinen tiedonhankinnan malli hankkeelle myöhempää käyttöä varten.

Osallisuus on sosiaalialalla varsin käytetty käsite, mutta sen varsinainen merkitys jää usein sisäistämättä. Käsitettä käytetään laajalti ilman varsinaista perehtymistä sen merkitykseen. Tärkeää olisikin ymmärtää muotisanan todellinen merkitys, jotta voimme esimerkiksi tarkastella osallisuuden toteutumista tai tukemista erilaisissa tilanteissa. Osallisuus ei ole yksiselitteinen, helposti määriteltävä käsite, vaan sitä on pystyttävä tarkastelemaan erilaisista näkökulmista, jotta voidaan muodostaa mielikuva siitä, mitä osallisuus on, millainen on osallinen henkilö.

Voidakseni edes aloittaa hanketta ja opinnäytetyötä varten luotujen työpajojen arvioimisen nuorten osallisuuden kannalta onkin äärettömän tärkeää ensin jäsentää mitä osallisuus tarkoittaa. Ihanteellista olisikin, että opinnäytetyötä voitaisiin tulevaisuudessa hyödyntää esimerkiksi kehitettäessä erilaisia mittareita osallisuuden toteutumista ja tukemista mittaamaan. Toisaalta koen myös, että oman työni kannalta on erittäin tärkeää, että minulla on selkeä ja oikea käsitys siitä mitä osallisuus on. Osallisuus on kuitenkin keskeisessä asemassa kaikessa sosiaalialan työssä kaikkien asiakasryhmien kanssa työskennellessä. Tärkeää onkin, että sosiaalialan ammattilaisella on selkeä käsitys käsitteen tarkoituksesta, jotta hän voi jäsentää oman työnsä niin, että työllään todella tukee osallisuuden ja toimijuuden kehittymistä ja pystyy myös arvioimaan omaa työtänsä.

Haluan opinnäytetyölläni jäsentää mitä osallisuus on ja tarkoittaa sekä arvioida, voidaanko nuorten osallisuutta tukea ehkäisevässä päihdetyössä työpajatoiminnan kautta. Opinnäytetyön

laajempi tarkoitus on olla osa HuuMa-hankkeen systemaattisen tiedonhankinnan kehittämisen prosessia ja näin ollen osa nuorten ehkäisevän päihdetyön kehittämistä.

3 Opinnäytetyön viitekehys

Opinnäytetyö linkittyy nuorten ehkäisevään päihdetyöhön ollen osa HuuMa-hanketta, jonka perus tehtävä on olla osa ehkäisevää päihdetyötä Suomessa. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos määrittelee ehkäisevän päihdetyön osaksi hyvinvoinnin, terveyden sekä turvallisuuden edistämistä, jonka tavoitteena on ehkäistä ennalta ja myös vähentää päihteiden käytöstä aiheutuvia haittoja niin päihteiden käyttäjille, heidän läheisilleen kuin yhteiskunnallekin. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on myös päihteiden käytön ja siihen liittyvien erilaisten ilmiöiden parempi ymmärrys ja perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen edistäminen päihteisiin liittyvissä asioissa (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. 2020).

Sen lisäksi, että opinnäytetyö perustuu ehkäisevän päihdetyön teoriaan, opinnäytetyössä näkyy myös itse HuuMa-hankkeen teoreettinen viitekehys. Toki hankekin nojaa vahvasti ehkäisevän päihdetyön teorioihin ja hyviin käytäntöihin Suomessa, mutta hankkeessa on myös vahvasti läsnä Islannin malli nuorten ehkäisevän päihdetyön esimerkkinä. Islannin mallissa kolme nuorten ehkäisevän päihdetyön peruspilaria ovat tietoon perustuva toiminta, yhteisö ja yhteisöllinen lähestymistapa sekä dialogi eri toimijoiden välillä (Sigurjonsdottir. 2018). Islannin malli korostaa myös paikkatiedon tärkeyttä ja sitä, miten kaikki kerätty tieto ei ole sovellettavissa tilanteessa kuin tilanteessa. Esimerkiksi tieto, joka on kerätty Lahdessa ei välttämättä ole pätevää litissä ja toisin päin. Onkin tärkeää soveltaa kerättyä tietoa juuri siellä missä se on kerätty ja myöskin hyödyntää sitä paikkatietoa mitä esimerkiksi nuorten kanssa työskentelevillä ammattilaisilla on. Esimerkkinä voidaan mainita vaikkapa opettajat, koulukuraattorit ja nuorisotyöntekijät, joilla on paljon paikkatietoa mikä ei välttämättä näy missään tilastoissa tai tutkimuksissa. HuuMa-hanke pyrkiikin muodostamaan systemaattisen tiedonhankinnan mallin mukaillen Islannin mallin periaatteita.

3.1 Nuorten ennaltaehkäisevä päihdetyö Suomessa

Ennaltaehkäisevää päihdetyötä ohjaa laki ennaltaehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (Finlex). Ehkäisevää päihdetyötä johtaa valtakunnallisesti Sosiaali- ja terveysministeriö ja sitä kehittää ja ohjaa Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Aluehallintoviranomaiset ohjaavat ja tukevat oman alueensa kuntien ehkäisevän päihdetyön toteutumisessa ja kehittämisessä. Avainasemassa ehkäisevän päihdetyön toteuttajana on kuitenkin kunta, joka vastaa toimivasta yhteistyöstä eri toimijoiden välillä ja ehkäisevän päihdetyön tehokkaasta johtamisesta. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2019) Kuntien välillä voikin olla vaihtelua

ehkäisevän päihdetyön järjestämisessä ja siinä, kuinka hyvin asiakkaat on otettu esimerkiksi mukaan toiminnan suunnittelussa.

Ehkäisevää päihdetyötä tehdään myös kouluissa päihdekasvatuksen muodossa. Päihdekasvatus sisältyy Suomessa opetussuunnitelmaan. Kouluissa myös esimerkiksi kouluterveydenhoitaja sekä koulukuraattori tai koulusosionomi ovat henkilöitä, joilla on valmiuden esimerkiksi tarjota tietoa ja keskusteluapua päihteisiin liittyen.

Lasten ja nuorten kohdalla voidaan myös katsoa, että ehkäisevää päihdetyötä ohjaa YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, jossa muun muassa todetaan, että sopimusvaltioiden on ryhdyttävä toimiin niin lainsäädännöllisesti, hallinnollisesti, sosiaalisesti ja koulutuksellisesti suojellakseen lapsia huumausaineiden sekä psykotrooppisten aineiden käytöltä (YLEISSOPIMUS lapsen oikeuksista 60/1991 § 33.)

Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan myös esimerkiksi hankkeiden, kuten HuuMa-Hankkeen, kautta. Hankkeet ovat täten osa ehkäisevää päihdetyötä. Usein hankkeiden kautta saada kerättyä tietoa ja kokeiltua erilaisia toimintatapoja.

3.2 HuuMa-hankkeen viitekehys

”Yhdessä muotoilemme konseptin, jolla tehdään vaikuttavaa edistävää ja ehkäisevää työtä lasten ja nuorten parissa. Sitä tehdään arjessa ja yhteisöissä, tietoon perustuen.” (Haavisto 2019) HuuMa-hanke on osa ehkäisevää päihdetyötä Päijät-Hämeessä ja se nojaa myös esimerkiksi LAPE työhön. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa eli LAPE:ssa kehitetään perhekeskuksia ja lasten, nuorten ja perheiden varhaista tukea arjessa, lasten ja nuorten matalan kynnyksen mielenterveys- sekä päihdepalveluita ja lastensuojelun monialaisuutta (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2020). Päijät-Hämeessä lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman keskiössä ovat lapsen oikeudet, tiedolla johtaminen sekä muutos korjaavasta ennaltaehkäisevään työhön. Lasten ja nuorten osallisuus on oleellista, kuten myös se, että asioita tehdään kuntakohtaisuus huomioiden maakunnallisesti. (Huomisenhyvinvointia) Myös HuuMa-hankkeessa tähdätään nimenomaan ennaltaehkäisevään työhön.

HuuMa-hanke pohjaa luonnollisesti ehkäisevän päihdetyön teorioihin, mutta hyvin keskeisessä asemassa on niin sanottu Islannin malli. Islannin malli nuorten päihteidenkäytön ehkäisyssä pohjaa varmennettuihin teorioihin, tietoon ja yhteistyöhön päättäjien, asiantuntijoiden, kentällä työskentelevien ja yhteisöjen välillä. Islannin mallissa keskitytään vähentämään tunnettuja päihteiden käytölle altistavia riskitekijöitä samalla vahvistaen suojatekijöitä, kuten esimerkiksi vanhemmuutta, yhteisöjä ja koulua suojaavina tekijöinä. (Sigfusdottir, Thorlindsson, Kristjansson, Roe & Allegrante 2008, 16.)

Islannissa nuorten päihteiden käyttö on laskenut dramaattisesti 90- luvulta Islannin mallin käyttöön oton jälkeen. Mallissa pohjataan tutkimustietoon ja tiedon pohjalta vahvistetaan suojatekijöitä, kuten vanhempien ja lasten yhteistä aikaa, päihteetöntä kaveripiiriä ja harrastuksia. Islannissa määrättiin lapsille ja nuorille myös kotiintuloajat. Alle 12-vuotiaiden tulee olla talvella kotona ennen kello kahdeksaa ja kesällä ennen kello kymmentä. 12-15 vuotiaiden taas tulee olla kotona talvisin kymmeneltä ja kesällä puolen yön aikaan. Lisäksi Islannin malli korostaa paikkatiedon tärkeyttä. On tärkeä tietää mitä juuri tällä paikkakunnalla tapahtuu. Toisen paikkakunnan tieto ei välttämättä ole relevanttia. (Silvan 2019.)

Islannin malli on saanut kannatusta ja kritiikkiä. HuuMa-hankkeessa on nähtävissä samantyylistä ”koko kylä kasvattaa” ajatusta, joka tähtää tiiviimpiin yhteisöihin sekä dialogiin ja yhteistyöhön eri toimijoiden sekä yhteisön jäsenten kesken.

3.3 Osallisuus käsitteenä

Osallisuus on käsitteenä usein käytetty etenkin sosiaalialalla. Tästä huolimatta osallisuus ei suinkaan ole yksinkertainen käsite, se on laeva ja monisyinen. Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee sivuillaan osallisuuden näin: ”Osallisuus merkitsee mukanaoloa, vaikuttamista sekä huolenpitoa ja yhteisesti rakennetusta hyvinvoinnista osalliseksi pääsemistä.” (STM) Esimerkiksi Cavalieri ja Almeida puolestaan summaavat, että: ”Participation is the redistribution of power. The capacity to act and to exercise power, that is to say, the development and struggle against inequality, are simultaneously a condition and a product of empowerment. (Cavalieri & Almeida 2018, 183; Albuquerque et al. 2016 mukaan.) Jo näiden kahden esimerkin kautta päästään siihen, kuinka osallisuutta voidaan lähteä tarkastelemaan usealta eri suunnalta. Sosiaali- ja terveysministeriön sivuillaan esittämä määritelmä lähtee siitä, että osallinen henkilö on osa jotakin yhdessä luotua hyvinvointia. Cavalieri ja Almeida lähtevät määritelmässään vastakkainasettelusta; osallisuus on vastakohta voimattomuudelle ja epätasa-arvolle. Jo tämä esimerkki summaa sen, kuinka laveasta käsitteestä osallisuudessa loppujen lopuksi onkaan kyse ja kuinka monelta eri aspektilta sitä voidaan tarkastella.

Jotta voimme esimerkiksi kehittää toimivia mittareita, joilla osallisuuden toteutumista arvioidaan, on ensin määriteltävä osallisuus. Erilaisia mittareita on tälläkin hetkellä käytössä. Esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen sivuilta löytyy apukysymyksiä osallisuuden kokemuksen mittaamiseen (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019), jotka antavat suuntaa osallisuuden toteutumisen arvioimiseen.

Osallisuuden käsitteen avaaminen ja jäsentäminen oli myös tärkeää työpajatoiminnan arvioinnin kannalta. Työpajojen keskeinen tehtävä oli nimenomaan toimia nuoria osallistavana ja heidän toimijuutta tukevana tiedon hankinnan menetelmänä. Perustan

työpajojen arvioinnin tämän opinnäytetyön myötä jäsentyneeseen määritelmään osallisuudesta.

3.3.1 Osallisuus sosiologian näkökulmasta

Osallisuuden käsitettä tutkittaessa esille nousee usein sosiologi Georg Simmel (1858-1918), jota voidaan pitää yhtenä sosiologian perustajista. Sosiologia on mielestäni luonteva lähtökohta lähteä selvittämään osallisuuden tematiikkaa, sillä tarkasteleehan sosiologia yhteiskuntaa ja sen ilmiöitä sekä henkilöiden välisiä vuorovaikutuksia ja suhteita.

Osallisuuden käsitettä määriteltäessä on hyvä lähteä liikkeelle siitä mikä on yhteiskunta. ”Mistään ihmisjoukosta ei tule yhteiskuntaa niin, että kullakin yksilöllä on se tai tämä asiallisesti tai hänelle henkilökohtaisesti tärkeä elämäntavoite; vasta jos näiden sisällöllisten tavoitteiden elävä voima saa vastavuoroisen toisiinsa vaikuttamisen muodon, vasta jos yksi vaikuttaa toiseen joko välittömästi tai jonkun kolmannen välityksellä, on siitä, että ihmiset pelkästään ovat rinnakkain tietystä tilasta tai myös ajallisesti peräkkäin, tullut yhteiskunta.” (Simmel. Suom. Tutkijaliitto 1999, 22) Joukko ihmisiä esimerkiksi tiettyjen, vaikkapa valtion rajojen sisällä, ei tee joukosta vielä yhteiskuntaa. Jotta tämä joukko voi muodostaa yhteiskunnan, on heidän välillään oltava vaikutusta. Yhteiskunta koostuu siis ihmisistä ja yhteisöstä, joissa yksilöt ovat vuorovaikutuksissa toisiinsa välittömästi tai välillisesti ja nimenomaan tämä vuorovaikutus yksilöiden välillä on se, mikä muodostaa yhteiskunnan.

Erik Allardt puolestaan toteaa, että: ”Kun ihmiset ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja kohdistavat odotuksia toisiinsa, syntyy sosiaalisia järjestelmiä.” (Allardt 1983, 67) Erilaisia sosiaalisia järjestelmiä ja ryhmiä on monenlaisia, mutta kaikki ne perustuvat jollain tapaa yksilöiden väliseen vuorovaikutukseen. Allardt määrittelee sosiaalisen ryhmän niin, että sen edellytyksenä on ryhmän jäsenten välinen yhteenkuuluvuuden tunne. Nämä sosiaaliset ryhmät voidaan myös jakaa primaari- ja sekundaariryhmiin. Primaariryhmiä voivat olla esimerkiksi perhe ja ystäväryhmät, jotka ovat hyvin läheisessä vuorovaikutuksessa keskenään vaikkakaan niitä eivät sido mitkään kirjoitetut taikka muodolliset normit. Primaariryhmät ovat yleensä hyvin pysyviä. Sekundaariryhmät eivät ole yhtä kiinteitä ja attraktio ryhmän jäsenten välillä ei ole yhtä suurta kuin primaariryhmissä. (Allardt 1983, 67-77)

Voitaneen siis sanoa, että yhteiskunta perustuu hyvin vahvasti ihmisten välisiin suhteisiin ja vaikutuksiin. Mitä jos yksilö jää kuitenkin sosiaalisten ryhmien ulkopuolelle, jääkö hän silloin vaille mahdollisuutta olla vaikuttava. Simmel käsittelee myös yksilön arvoa, sitä mitä muut ja esimerkiksi yhteiskunta hänestä saavat ja korreloiko tämä arvo yksilön onnellisuuden kanssa.

Läheskään aina näin ei ole, on olemassa sellaista onnellisuutta ja olemisen kauneutta mikä ei varsinaisesti tuo mitään arvoa ryhmälle tai yhteiskunnalle. (Simmel 1999, 132-135)

Usein osallisuutta tarkasteltaessa sorrutaankin virhepäätelmään siinä, että osallisuus mielletään vahvasti osallistumiseksi ja siitä riippuvaiseksi. Tosiasiassahan nämä asiat eivät kulje välttämättä käsikädessä. Osallistumisen nähdään kuitenkin hyvin usein osallisuutta edistävänä tekijänä tai jopa ainoana osallisuuden mahdollistavana asiana. Todellisuudessa osallisuutta on myös mahdollisuus jättäytyä toiminnan ulkopuolelle, olla osallistumatta.

Myös Stenvall kyseenalaistaa väitöskirjassaan, jossa käsittelee lasten osallisuutta ja toimijuutta sen, että lasten osallistumisoikeuksien ja mahdollisuuksien määrällisellä lisäämisellä pystyttäisiin lisäämään osallisuuskokemusten syntymistä. (Stenvall 2018, 149) Lapsilla on osallisuuden kokemuksia muualtakin kuin tilanteista, joissa he osallistuvat johonkin toimintaan, nämä kokemukset täytyy vain osata tunnistaa.

Osallisuutta voidaan lähteä tarkastelemaan myös vieraantumisen käsin. Vieraantuminen (Allardt 1983, 71-73.) tarkoittaa sitä, että ihminen ei enää tunnista itseään toimintansa tuloksista. Omat pyrkimykset eivät näy toiminnan lopputuloksissa, vaan ovat objektivoituneet ja siten vieraita. Ihminen voi myös kokea itsensä sekä muut ihmiset sosiaalisten suhteiden verkostossa pelkiksi numeroiksi taikka esineiksi. Esineellistyessään ihmiset eivät enää ole henkilöitä, persoonia, vaan ainoastaan keinoja, esteitä tai apuvälineitä.

Vieraantuessaan ihminen menettää jollain tapaa osallisuuden kokemuksensa, koetaan, että omalla toiminnalla ei päästä toivottuun lopputulokseen ja toiminnalla ei ole vaikuttavuutta tai kokemus ihmisydestä katoaa ja ihminen kokee itsensä vain osaksi jotain muuta.

Osallisuus lähtee henkilöiden välisestä vuorovaikutuksesta, siitä, että ihminen on osa joukkoa, ryhmää, jossa ihmiset toimillaan ja olemisellaan vaikuttavat toisiin ihmisiin. Henkilöllä on siis ensinnäkin kokemus kuulumisesta johonkin. Osallisuus on myös sitä, että tunnistaa oman itsensä toiminnastaan ja sen lopputuloksista.

3.3.2 Osallisuutta vai osallistumista?

Osallisuuden katsotaan usein toteutuvan, kun yksilö osallistuu johonkin toimintaan ja vaikuttaa tämän toiminnan kautta. Tämä on yleinen virhepäätelmä. Osallisuutta voi olla myös se, että on mahdollisuus olla osallistumatta. Voitaneen ajatella siis, että osallistumismahdollisuuksia lisäämällä voidaan kyllä lisätä myös osallisuuden kokemuksia antamalla mahdollisuus osallistua, mutta myös antamalla mahdollisuus jättäytyä ulkopuolelle. Usein kuitenkin osallistaminen nähdään nimenomaan osallistumisen lisäämisenä.

On myös hyvä pohtia sitä, miksi osallistetaan. Täytyy tarkastella, onko osallistaminen väline, jonka avulla yksilöitä ja ryhmiä voidaan ohjailta toimimaan tietyllä tavalla vai onko osallisuus

toiminnan itseisarvo. Usein osallistamistoimilla saatetaan pyrkiä tiettyyn lopputulokseen piittaamatta osallistamistoimien kohteen, ihmisen, kokemuksesta. Esimerkkinä voidaan käyttää vaikkapa työelämäosallisuutta. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen mukaan työ on jokaisen oikeus ja olennainen osa ihmisen identiteettiä, hyvinvointia sekä yhteiskunnallista osallisuutta ja sen edistämällä tarkoitetaan yksilön kuntoutumista työmarkkinoille, työllistymisvalmiuksien edistämistä sekä työmarkkinoiden toimintaan vaikuttamista. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos) Työelämäosallisuutta pyritään vahvistamaan erilaisin keinoin. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen määritelmää tarkasteltaessa on hyvä pysähtyä arvioimaan sitä, onko osallisuus itsessään tässä keskiössä vai onko osallistaminen itseasiassa väline päämäärään, henkilön työllistymiseen, pääsemiseksi? Ja onko työllistymiseen johtavat osallistamistoimet ja itse työllistyminen sellaisia asioita, jotka todella lisäsivät henkilön osallisuuskokemusta.

Erikoistutkija Isola SOKRA-hankkeesta on kommentoinut osallisuuden olevan yksi tapa lisätä näköaloja ja täten vähentää heikoimmassa asemassa olevien näköalattomuutta. (Meriluoto & Litmanen 2019, 189.) Näköalattomuus on varmasti yksi osallisuuden tunnetta vähentävä tekijä. Ihminen, joka kärsii näköalattomuudesta, tuskin kiinnittyy elämässä vahvasti sellaisiin ryhmiin, joissa vuorovaikutuksen kautta pääsee kokemaan olevansa osallinen toimija. Nimenomaan vuorovaikutus on edellytys toimijuuden ja osallisuuden rakentumiselle. Osallisuuteen liittyy myös kokemus autonomisesta toimijuudesta, eli siitä että yksilöllä on päätäntävalta ja mahdollisuus itsenäisyyteen. (Juvonen 2015, 34-35, 78-90.) Autonomisuus on nuorten kohdalla haasteellinen asia, sillä alaikäisen päätäntävalta on tietyissä tilanteissa rajallinen.

Moisio ja Peltola nostavat esille nuorisotutkimusverkoston katsauksessaan kohtaamisen tärkeyden osallisuuden kokemuksen muodostamisessa. Heidän mukaansa yksinkertaisimmillaan osallisuuden kokemus voidaan aikaansaada aitojen kohtaamisien avulla ja päinvastoin kokemus syvästä osattomuudesta aiheutuu aitojen kohtaamisien puutteesta. (Peltola, Moisio 2017, 21.) Aitojen kohtaamisien puute johtaa varmasti osattomuuden tunteeseen, mutta mielestäni ei voida kuitenkaan vetää niin suoria johtopäätöksiä, että pelkkä ihmisen kohtaaminen riittäisi muodostamaan osallisuuden. Osallisuuden kokemuksen muodostamiseen tarvitaan tunne nähdyksi tulemisesta ja kokemuksia turvallisesta ryhmässä toimimisesta (Hyväri, Lindholm & Nummela 2019, 88-89).

Tunteakseen itsensä osalliseksi ihmisen tulee siis tulla nähdyksi ja kuulluksi. Lisäksi ihminen tarvitsee ympärilleen ihmisiä, joiden kanssa olla vuorovaikutuksessa. Kun ihmisellä on viiteryhmiä, joihin hän kokee kiinnittyvänsä, hän saa onnistumisen kokemuksia ryhmässä toimimisesta. Osallisuus on myös ihmisen mahdollisuutta vaikuttaa häntä koskeviin asioihin, tietynlaista autonomiaa omassa elämässään. Autonomian kokemukseen liittyy vahvasti se,

että on mahdollisuuksia osallistua erilaisiin toimintoihin ja halutessaan myös jättää osallistumatta.

3.4. Palvelumuotoilu työpajojen viitekehyksenä

Kehitetty työpajatyöskentelymalli on osa HuuMa-hankkeen systemaattisen tiedonhankinnan kehittämistä ja osa suurempaa palvelumuotoilun kokonaisuutta. Palvelumuotoilu tarkoittaa toimintamallia ja toimenpiteiden sarjaa, joiden avulla päästään tavoitteisiin. Palvelumuotoilu prosessi etenee tietyssä järjestyksessä erilaisten työmenetelmien sarjana. Prosessi etenee iteratiivisesti eli toistaen prosessin osia, joiden tuloksiin ei olla tyytyväisiä. (Ahonen 2017, 45) HuuMa-hankkeessa palvelumuotoilua varten on järjestetty palvelumuotoilutyöryhmä, jota ohjaa palvelumuotoilija. Myös palvelumuotoilutyöryhmässä vierailee vapaaehtoisia nuoria. Palvelumuotoilun keinoin HuuMa-hankkeessa rakennetaan vaikuttavampaa ennaltaehkäisevää päihdetyötä nuorille ja erilaisten toimintamallien pilotointi on myös pieni osanen tuota palvelumuotoilu prosessia.

Työpajojen voidaan katsoa olevan kehittäjäasiakasryhmä toimintaa, jossa työpajatoiminta on ennalta suunniteltua ja jossa kehittäjäasiakkaat tuovat esille omat kokemuksensa ja ovat mukana konkreettisesti muotoilemassa palveluita. (Häyhtiö 2017, 11) Työpajoissa kehittäjäasiakkaita ovat siis oppilaat, jotka kehittävät heihin liittyvää koulun toimintaa, eli vanhempainiltaa ja toimivat myös oman elämänsä kokemusasiantuntijoina. Väestöliitto määrittelee kokemusasiantuntijuuden niin, että kokemusasiantuntijoita ovat henkilöt, joilla on taitoa, joka on kehittynyt pitkällisen henkilökohtaisen kokemuksen pohjalta. Kokemusasiantuntija pystyy hyödyntämään kokemuksiaan muiden hyödyksi. Kokemusasiantuntijuus perustuu aina vapaaehtoisuuteen. (Väestöliitto) Useat tahot järjestävät myös koulutuksia kokemusasiantuntijaksi haluaville ja kokemusasiantuntijoita voi tilata erilaisiin tilaisuuksiin esimerkiksi puhumaan useiden eri tahojen kautta.

Kokemusasiantuntijaksi voidaan kuitenkin katsoa myös siihen kouluttamaton henkilö ja usein kehittäjäasiakkaan ja kokemusasiantuntijan välillä ei ole merkityksellistä tehdä eroa. Järjestetyissä työpajoissa voidaan nuoret oppilaat katsoa kuuluvan kehittäjäasiakasryhmään ja heidät voidaan lukea myös kokemusasiantuntijoiksi. Hehän ovat nimenomaan oman elämänsä ja nuoruuden kokemusasiantuntijoita.

Palvelumuotoilu on hyvä apuväline työskentelyä kehitettäessä. Erilaiset uusien toimintamallien kokeilut sekä niiden arviointi ovat osa palvelumuotoiluprosessia. Kokemukset uusista kokeiluista voidaan myös viedä esimerkiksi palvelumuotoilutyöryhmän kokouksiin. palvelumuotoiluprosessissa nousee esiin tarpeita, joihin erilaisilla uusilla menetelmillä pyritään vastaamaan.

4 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyö oli toiminnallinen opinnäytetyö työpajojen suunnittelun, pilotoinnin sekä prosessikuvauksen osalta. Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoitus on tuottaa jokin toiminnallinen tuotos, jolla yleensä ratkaistaan ongelma, kehitetään jotakin käytäntöä tai kuvaillaan prosessi sen vaiheita analysoiden. (Metropolia.) Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu myöskin raportin kirjoittaminen, jossa käy ilmi minkä takia opinnäytetyö on tehty ja millä tavalla se on toteutettu. Raportissa esitellään myös tuloksia ja johtopäätöksiä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 65.) Opinnäytetyössä tuotettiin lyhyt prosessikuvaus työpajoista, sekä arvioitiin niiden toimivuutta osallisuutta tukevana toimintana.

Toiminnallisen opinnäytetyön tarve kumpusi HuumMa-hankkeen tarpeista ja toivomuksista. HuumMa-hankkeen tavoite on kehittää uudenlaisia systemaattisia tiedonhankinnan menetelmiä ja nuorten työpajat ovat yksi osa tätä tiedonhankintaa.

Alun perin opinnäytetyön oli tarkoitus olla huomattavasti toiminnallisempi ja yhteistyön oppilaiden ja koulujen kanssa suuremmissa roolissa, mutta Suomessa ja maailmalla vuoden 2020 kevään aikana puhjennut uusi SARS-CoV-2 pandemia esti yhteistyön koulujen ja oppilaiden kanssa, joten myös opinnäytetyösuunnitelmaa tuli muuttaa yllättäen nopealla aikataululla. Tämän vuoksi osallisuuden käsitteen tarkastelu opinnäytetyössä nousi suurempaan rooliin kuin sen alun perin oli tarkoitus.

Opinnäytetyössä on myös tutkimuksellisia piirteitä, sillä työssäni arvioin työpajojen toimivuutta osallistavana tiedon keruun tapana ja arvioinnin perustan tässä opinnäytetyössä tekemääni perehtymiseen osallisuuden käsitteeseen. Palautetta työpajoihin osallistuneilta ei kuitenkaan esimerkiksi kerätty systemaattisesti opinnäytetyötä varten. Tätä tärkeämpää opinnäytetyössäni onkin nimenomaan osallisuus käsitteen jäsentäminen, jotta tulevaisuudessa osallisuuden toteutumisen arviointi olisi helpompaa.

Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus näyttäytyy laadullisena, eli kvalitatiivisena. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa voidaan, toisin kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, luottaa omiin havaintoihin eikä niinkään mittausvälineisiin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei myöskään lähtökohtana ole yleensä minkään teoreeman tai hypoteesin testaaminen, vaan monitahoinen ja yksityiskohtainen aineiston tarkastelu. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkittavan niin sanottu ääni pääsee esille. (Sirikka 2009, 164.) Nimenomaan tämä tutkittavan ääneen kuuluviin saattaminen on yksi laadullisen tutkimuksen eduista. Vaikka laadulliseen tutkimukseen kohdistuu myös kritiikkiä, on se mielestäni varteenotettava tapa tutkia nimenomaan esimerkiksi ihmisten kokemuksia. Opinnäytetyön laadullinen osuus on hyvin rajallinen ja rajoittuu työpajoissa tekemiini havaintoihin ja suulliseen palautteeseen oppilailta. Käytössä ei siis ole kerättyä aineistoa, joten tutkimuksellisuus on opinnäytetyössä hyvin pienessä roolissa. Mikäli olisin lähtenyt analysoimaan työpajoissa tuotettua materiaalia,

olisi tämän materiaalin tutkiminen ollut laadullista. Tällaisessa muodossa opinnäytetyö on kuitenkin toiminnallinen opinnäytetyö, joka tuottaa prosessikuvauksen sekä on osana HuuMa-hanketta kehittämässä tiedonhankinnan menetelmiä.

5 Prosessin kuvaus

Opinnäytetyössäni tarkastelen työpajoja, joiden avulla voitiin kerätä nuorilähtöistä tietoa toiminnallisia menetelmiä hyödyntäen. Opinnäytetyössä kuvaan työpajoja prosessina sekä arvioin niiden toimivuutta osallisuutta tukevana toimintana, sen sijaan työpajoissa tuotettua materiaalia en työssäni arvioi tai analysoi.

Työpajoja suunniteltaessa pyrittiin luomaan nuorten osallisuutta ja toimijuutta tukeva työskentelytapa, joka hyödyntäisi nuorilta saatavaa paikkatietoa. Työpajoista saatu materiaali jäi niin opinnäytetyötä tekevien opiskelijoiden, kuin hankkeen ja hankkeen palvelumuotoilutyöryhmän käyttöön.

Työpajojen suunnittelu ja pilotointi toteutettiin kevään 2019 aikana. HuuMa-hanke on toteuttanut sittemmin vastaavia työpajoja myös muualla.

5.1 Työpajojen suunnittelu

Työpajojen suunnittelu alkoi keväällä 2019. Tarve kumpusi HuuMa-hankkeen tavoitteista ja hanke sekä yhteistyökumppanin Tiirismaan koulun tarpeista. Tiirismaan koulu toivoi saavansa nuorten äänen paremmin kuuluviin, sekä motivoivansa oppilaiden vanhempia osallistumaan vanhempainiltaan sen ollessa osaksi oppilaiden suunnittelema. HuuMa-hankkeen tarve puolestaan oli kehittää ja kokeilla uudenlaisia tiedonhankinnan menetelmiä.

Alla taulukko, jota käytimme suunnitteluvaiheessa työpajojen tarpeen ja tarkoituksen jäsentämisessä. Taulukkoa tarkastellessa on hyvä muistaa, että opinnäytetyön tarkoitus ei ole rurkia työpajoista saatua materiaalia, sen sijaan työpajoja pilotoitaessa myös materiaali kerättiin systemaattisesti ja siitä tehtiin analyysi ja yhteenveto. Työpajojen suunnittelu vaiheessa koettiin kuitenkin tärkeäksi suunnitella työpajat niin, että niiden toimivuutta tiedonhankinnan menetelmänä on mahdollista arvioida helposti.

Mitä halutaan:

Työpajassa?	Työpajalta?	Hankkeelta?
<p>Saada/muodostaa tietoa nuorilta</p> <p>Työpaja (Tiirismaa)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Missä huumeet näkyvät? - Mitä apua tarvitaan? <p>(Määritellään kysymykset, valitaan menetelmät)</p> <p>Kokeilla toiminnallisia, osallistavia tiedonhankinta/kuulemisen tapoja</p> <p>(Valitaan 2-3 erilaista elementtiä, kerätään)</p> <p>→ palaute</p>	<p>Toimijat ja nuoret innostuvat</p> <p>(tarjoilu, nuorille sopivat tavat, kontekstiin sopiva toiminta)</p> <p>Toimintaa halutaan kokeilla uudestaan</p> <p>(toiminnan mielekkyys, hyöty, liittyy omaan työhön, helppous, hyvä ilmapiiri)</p> <p>Tulee kokemus toimijuudesta</p> <p>(pääsee kokemaan, tekemisen merkitys välittyy, asia tuntuu koskettavan)</p> <p>Tietoa</p> <p>(tieto kootaan)</p> <p>→ itsearviointi</p>	<p>Koottu tieto</p> <p>(raportti)</p> <p>Arvioitu malli</p> <p>(arviointi, mallinnus)</p> <p>→ arviointi</p>

Taulukko 1: Työpajojen suunnittelu

Työpajoja varten suunniteltiin aikataulut ja muun muassa tarjoilu lisäämään työpajojen vetovoimaa ja viihtyisyyttä. Tarjoilua varten oppilaiden mahdolliset allergiat ja ruokavaliot tarkastettiin etukäteen.

OHJELMA	
9:00	Aamupala - esittäytyminen - suunnitelma
9:20	Ihmishahmotehtävä ryhmissä
10:10	Tehtävän esittely muulle ryhmälle
10:30	Vanhempainiltaohjelman tekeminen
10:45	Purku + palaute
11:00	LOPPU
11:15	Esittäytyminen, suunnitelma
11:25	Ihmishahmotehtävä ryhmissä
12:15	Tehtävän esittely muulle ryhmälle
12:30	Vanhempainiltaohjelman tekeminen
12:45	Purku + palaute (välipala)
13:00	LOPPU

Kuva 1: Työpajojen aikataulu

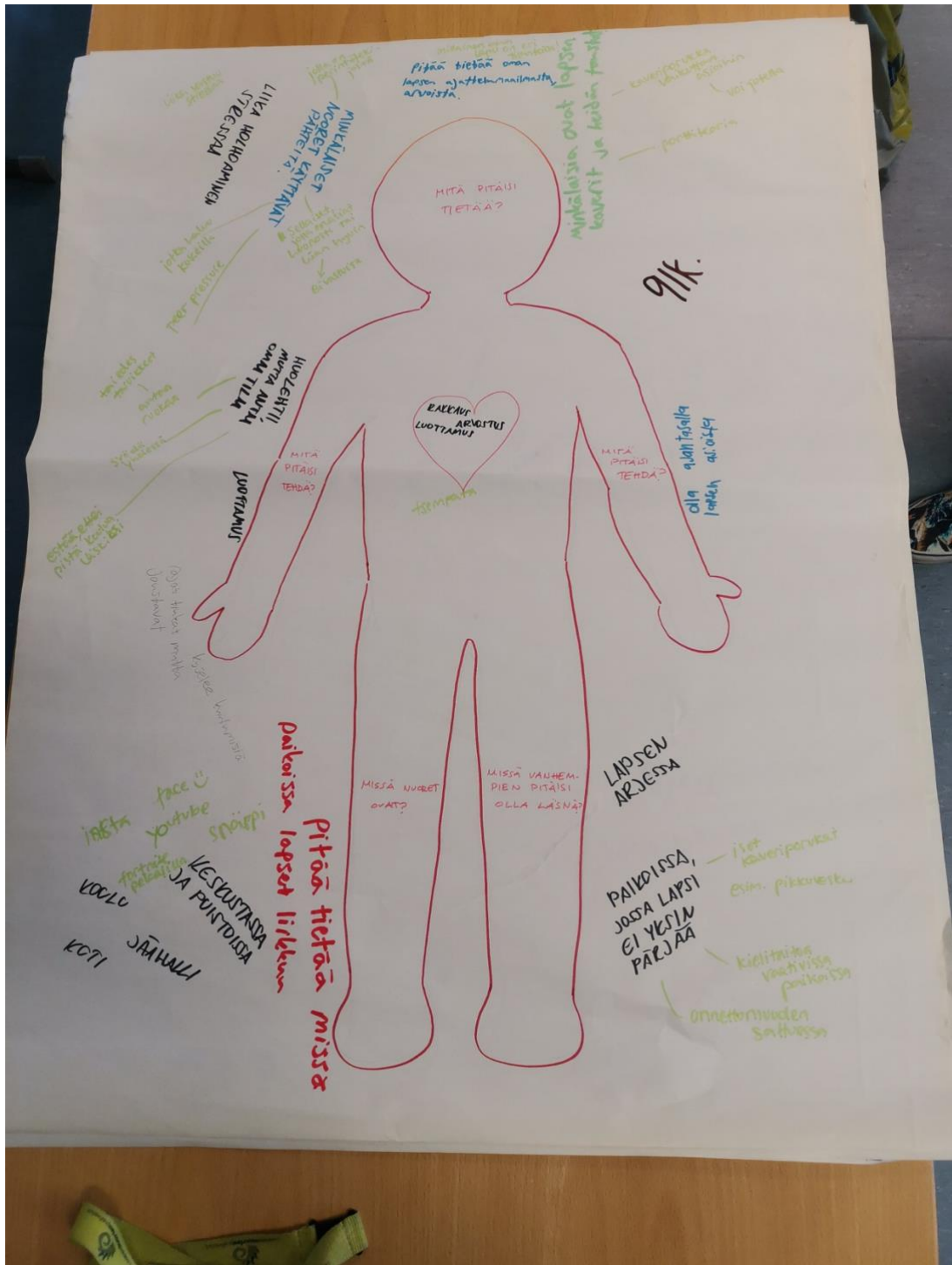
Työpajoja järjestettiin kaksi peräkkäin saman päivän aikana. Huomioon oli otettava koulun aikataulut sekä osattava arvioida kuinka paljon aikaa tehtäviin tulee varata.

Suunnitteluvaiheessa koettiin tärkeäksi, että aikaa jää myös tehtävien purkuun ja nuorten antamaan suulliseen palautteeseen.

5.2 Työpajojen toteutus

Ensimmäiset työpajat järjestettiin Tiirismaan koululla Lahdessa. Työpajoihin osallistuivat vapaaehtoiset nuoret. Nuoret olivat neljäs - yhdeksäs luokkalaista. Työpajoja koululla pidettiin kaksi, joista ensimmäiseen pajaan osallistui neljätoista 6-9 luokkalaista ja toiseen pajaan kaksikymmentä 4-6 luokkalaista. Pajassa oppilaiden oli tarkoitus ohjattuna toiminnallisilla keinoilla lähteä miettimään mitä vanhempien tulisi huumeista tietää ja millainen vanhempainilta aiheen tiimoilta tulisi järjestää. Oppilaat jaettiin neljään ryhmään ja jokainen ryhmä lähti pohtimaan asiaa. Työvälineinä oli projektipöydän kanssa yhteistyössä kehitetty juliste, jossa on ihmishahmo, vanhempi, ja oppilaat pääsevät täyttämään julistetta niillä asioilla, joita vanhemman tulisi tietää. Apusanoina julisteessa ovat tieto, tunteet, tarpeet ja kokemus, toiminta sekä paikat. Alla kaksi esimerkkiä ryhmien täyttämistä julisteista. Julisteissa on ihmishahmo, johon on aseteltu tukisanoja ja kysymyksiä. Ihmishahmon päässä kysytään mitä pitäisi tietää, käsissä mitä pitäisi tehdä, toisessa jalassa missä nuoret ovat ja toisessa jalassa missä vanhempien pitäisi olla läsnä. Lisäksi ihmishahmolle on piirretty sydän. Tiirismaan työpajoissa ihmishahmo tehtävä ja sen kysymykset linkitettiin päihteisiin ja päihteiden käyttöön, mutta ihmishahmo tehtävää voidaan hyödyntää muunlaisissakin teemoissa.

Kysymykset eivät suoraan liity päihteiden käyttöön, mutta niiden kautta saadut vastaukset luovat kuvaa nuorten arjesta ja siitä missä ja miten nuoruus näyttäytyy. Tehtävän avulla pystytään myös avaamaan nuorten tuen tarvetta ja sitä mitä nuoret vanhemmiltaan kaipaavat. Julisteisiin ei merkitty nimiä, mutta sen sijaan julisteisiin merkittiin ryhmän luokkataso tai se oliko kyseessä sekaryhmä.

Kuva 2: Tiirismaan koululla erään ryhmän täyttämä juliste

Julisteen täyttämisen lisäksi oppilaat pääsevät miettimään millainen vanhempainillan ohjelman tulisi olla. Molemmissa työpajoissa tarjottiin myös välipalaa oppilaille. Työpajoja varten oppilailta oli pyydetty suostumus käyttää työpajasta syntynyttä materiaalia mahdollisissa opinnäytetöissä sekä HuuMa-hankkeessa yleensä. Oppilaiden henkilötietoja ei julkaista. Teemapajan sisältö ja ohjelma hyväksyttiin koululla. Lisäksi myös työpajoihin osallistuvien oppilaiden vanhempia tiedotettiin asiasta.

Työpajoja varten oppilaat jaettiin ryhmiin etukäteen eri luokkatasoja sekoittaen. Työpajat alkoivat esittäytymisellä, jonka jälkeen oppilaat aloittivat julisteen täyttämisen. Valmiit julisteet esiteltiin muulle ryhmälle. Tämän jälkeen oppilaat pääsivät tekemään vanhempainilta ohjelmaa. Lopuksi käytiin läpi myös vanhempainillan ohjelmat, sekä purettiin työpajan tunnelmia ja sitä mitä työpajassa saatiin aikaiseksi sekä pyydettiin palautetta osallistujilta. Palaute pyydettiin suullisesti. Sittemmin vastaavia työpajoja on järjestetty myös muualla.

5.3 Työpajojen raportointi

Työpajoissa tuotettu materiaali jäi HuuMa-hankkeen käyttöön. Ryhmien täyttämät julisteet sekä vanhempainiltasuunnitelmat kuvattiin. Julisteiden vastaukset sekä vanhempainiltasuunnitelmat myös kirjattiin sanatarkasti ylös, joka helpotti vastausten vertailua. Vastauksista oli nähtävissä esimerkiksi tiettyjen teemojen toistumista ja jopa lähes täysin samoja vastauksia.

Vastaavanlaista aineiston raportointia on jatkettu hankkeessa myös pilotoinnin jälkeen, jolloin myös eri paikoissa toteutettujen työpajojen materiaaleja voidaan vertailla keskenään. Kun työpajoja on toistettu riittävän useassa paikassa ja materiaalia saatu kasattua, voidaan ryhtyä arvioimaan työpajatoimintaa tiedon hankinnan näkökulmasta. Tulee pohtia, onko tieto, joka on saatu kerättyä luotettavaa ja vastaako se tarpeeseen. Tässä opinnäytetyössä en kuitenkaan paneudu tähän, vaan keskityn arvioimaan työpajojen toimivuutta osallisuuden tukemisen näkökulmasta.

5.4 Työpajojen haasteet

Työpajojen järjestämisessä riskinä oli vapaaehtoisten nuorten puuttuminen. Työpajoja pilotoitaessa Tiirismaan koululla vapaaehtoisia löytyi hyvin, mutta on otettava huomioon, että järjestettäessä työpajoja muualla, tilanne voi olla toinen. Nuorten vapaaehtoisuus on kuitenkin koettu tärkeäksi tiedonhankinnan näkökannalta.

Toisaalta myös se, miten nuoret työpajoihin valikoituvat, tuo oman haasteensa. Voidaan pohtia, onko vapaaehtoisten joukko kuvaava läpileikkaus nuorista vai kenties jollakin tapaa

homogeeninen joukko. Vapaaehtoisten hankinta oli työpajoja varten opettajien tiedotuksen varassa, emmekä myöskään voi tietää miten opettaja on asian oppilaille esittänyt.

Haastavaa on myös työpajoista saadun materiaalin analysointi niin, ettei nuoren ääni häviä. Aineiston analysoijan on pystyttävä jättämään omat johtopäätökset ja tulkinnat tekemättä, mikä on usein lähestulkoon mahdotonta, sillä ihminen tekee omia tulkintoja usein lähes huomaamattaan.

Yksi suuri haaste liittyy toiminnan juurruttamiseen. Miten hyväksikin todettu toiminta saadaan juurtumaan hankkeen loputtua? Tämä lienee haaste lähes kaikkien hankkeiden toiminnan kanssa tänä päivänä, eikä sitä varmastikaan helpota varsinkin koulu ympäristössä tapahtuvien hankkeiden ja projektien paljous. Kouluissa ylimääräinen toiminta voi myös olla hankalaa upottaa opetussuunnitelman mukaiseen aikatauluun.

Tärkeää on myös pystyä kriittisesti arvioimaan toiminnan toimivuutta ja kannattavuutta, sillä toimintamallia, joka ei palvele tarkoitusta on turha lähteä juurruttamaan. Erilaisissa hankkeissa ja projekteissa työskenneltäessä refleктоiva ote omaa työtään kohtaan ja rehellinen arviointi on tärkeää. Tarvittaessa on pystyttävä toteamaan, etteivät oma toiminta ja kehitysideat ole välttämättä toimivia. Työskentelyotteen on oltava joustava ja kriittinen.

Kun toiminta on arvioitu kannattavaksi, on juurtumisen kannalta tärkeää tuoda hyödyt esille kaikille osapuolille. Toimintaa voidaan lähteä myös jatkojalostamaan palvelemaan muitakin yhteistyökumppaneita.

Toiminnan arvioinnin kannalta on tärkeää arvioida, onko uudella tiedonhankinnan menetelmällä pystytty hankkimaan tietoa, jota pystytään hyödyntämään. Onko tieto analysoitavissa luotettavasti, vastaako se tarpeeseen ja myöskin voidaan tietoa käyttää niin, että vapaaehtoisten identiteetti säilyy tunnistamattomana.

5.5 Työpajatoiminnan eettisyys

Työpajoja varten oppilaille ja heidän vanhemmilleen jaettiin tiedotteet, joihin pyydettiin sekä oppilain, että vanhemman suostumus siihen, että työpajoista saatua materiaalia saadaan käyttää HuuMA-hankkeessa sekä opinnäytetöissä. (Liite 1) Työpajatoiminnan eettisyyttä tarkastellessa on hyvä pohtia, ovatko vapaaehtoiset nuoret jollain tapaa haavoittuvaan ryhmään kuuluvia. Haavoittuvat ryhmät ovat henkilöitä, joilla ei jostain oman hallintansa ulkopuolisesta syystä ole samanlaista vaikutusvaltaa asioihin kuin muilla, hyväosaisemmilla henkilöillä. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. 2020) Usein nuoret jäävät ehkäisevässä päihdetyössä objektin asemaan sen sijaan, että he olisivat toiminnan subjekteja. Nuoret jätetään ikään kuin ulkopuolelle toiminnassa, joka kuitenkin kohdentuu heihin. Nähdäkseni nuoret voidaan lukea tällöin haavoittuvaan ryhmään. Työpajatoiminnan on

tarkoitus olla esimerkki tätä kaavaa rikkovasta toiminnasta, joka nostaa nuoria toimijoiksi ja ottaa heidät mukaan toimintaan ennen kaikkea oman elämänsä asiantuntijoina.

Eettisyyden kannalta on myös tärkeää arvioida nuorten anonymiteettiä. Työpajasta saadussa materiaalista käy ilmi vastaajien luokkatasot, mutta ei muita tietoja kuten sukupuolta, luokkaa tai nimeä. Lisäksi nuoret, sekä heidän vanhempansa ovat tietoisia siitä, että työpajassa kerättyä materiaalia voidaan hyödyntää opinnäytetöihin ja koko hankkeen toimintaan. On otettava kuitenkin huomioon, että materiaali joka työpajoista saatiin, on sellaista, että sen pohjalta pystytään esimerkiksi näkemään, että vastaajat ovat Lahdesta, tai ainakin tuntevat kaupungin, sillä vastauksissa nousi esille esimerkiksi tunnistettavia paikkoja. Aineiston analysoijan vastuulle jää arvioida, onko tieto sellaista, joka uhkaa vastaajien anonymiteettiä. Tiirismaan koululla pilotoituissa työpajoissa arvioimme, ettei vaaraa ole. Tokihan myös tarkoitus oli kerätä nimenomaan Lahteen liittyvää paikkatietoa, joten tunnistettavien paikkojen nouseminen esiin ei sinänsä ollut negatiivinen asia. Tätä on kuitenkin aina arvioitava tapauskohtaisesti ottaen huomioon myös se, millaisessa yhteisössä työpajoja järjestetään. Mitä pienempi ja tiiviimpi yhteisö on kyseessä, sitä helpommin esiin nousee asioita, joiden pohjalta on mahdollista tunnistaa vastannut.

6 Tulosten yhteenveto

Opinnäytetyön kannalta keskeistä oli kuvata työpajojen kehitysprosessi sekä arvioida työpajojen toimivuutta nuorten osallisuutta tukevana toimintamallina. Arvioinnin kannalta ensisijaista oli avata osallisuuden käsitettä. Osallisuus käsitteen määrittely riippuu paljolti siitä, puhutaanko osallisuudesta itseisarvona vai välineenä. Myös työpajoja voidaan näin ollen arvioida monelta eri näkökannalta.

Opinnäytetyötä on hyvä arvioida myös työelämäkumppanin kannalta, eli vastasiko opinnäytetyö kumppanin tarpeisiin. Opinnäytetyö osallistui osaltaan arvioimaan työpajojen toimivuutta ja myös työpajojen kehittäminen ja pilotointi oli hankkeelle hyödyllistä.

6.1 Opinnäytetyön toteutus ja eteneminen

Opinnäytetyöprosessi käynnistyi keväällä 2019, kun työpajoja alettiin suunnitella. Työpajojen suunnittelu lähti HuuMa-hankkeen tarpeesta kehittää uudenlaisia tiedonhankinnan menetelmiä sekä hankkeen yhteistyökumppanin, Tiirismaan koulun toiveesta ja tarpeesta nuoria osallistavalle toiminnalle, jonka tavoitteena olisi vanhempainillan suunnittelu. Työpajat suunniteltiin yhteistyössä hankkeen projektipäällikön kanssa. Työpajoja varten haluttiin kehittää toiminnallinen, ryhmissä toteutettava työ. Työstä haluttiin tehdä visuaalinen kiinnostuksen herättämiseksi ja myös tarpeeksi yksinkertainen, että se on kaikkien

helppo toteuttaa ilman suurta tarvetta ohjaukselle. Ihmishahmotehtävä muotoutui näiden kriteerien pohjalta.

Työpajoille rakennettiin ohjelma ja varattiin ajat. Kevään aikana työpajat pilotoitiin Tiirismaan koululla. Työpajat mallinnettiin tulevaa käyttöä varten.

Opinnäytetyöprosessin eteneminen ei ollut suoraviivaista, sillä opinnäytetyösuunnitelmaa jouduttiin muuttamaan useaan kertaan yllättävien seikkojen johdosta. Viimeisin muutos suunnitelmaan tuli SARS-CoV-2-pandemian tuomien rajoitusten myötä keväällä 2020, sillä suunniteltu yhteistyö koulujen ja nuorten kanssa ei rajoitusten takia ollut mahdollista.

Loppukevään 2020 aikana opinnäytetyöprosessi eteni nopeaa tahtia. Tälle ajanjaksolle jäi opinnäytetyön teoreettisen osuuden kirjoittaminen sekä työpajojen arviointi. Nopea aikataulu johtui pitkälti siitä, että suunnitelmaa jouduttiin muuttamaan vielä kevään aikana ja käytännössä muuttamaan koko opinnäytetyön tavoite.

6.2 Haasteet ja oivallukset

Haasteita tuotti suunnitelman muuttuminen riippumattomista syistä johtuen, sekä keväällä 2020 suunnitelman muutoksesta johtuva erittäin tiukka aikataulu. SARS-Cov-2-pandemia aiheutti myös sen, että kirjallisten lähteiden saanti opinnäytetyötä varten vaikeutui kirjastojen sulkeuduttua.

Oman haasteensa opinnäytetyöhön toi työpajojen arviointi osallisuutta tukevana toimintana, sillä sen vuoksi, että tämä ei ollut alkuperäisen suunnitelman tarkoitus, ei työpajoista oltu kerätty systemaattisesti esimerkiksi kirjallista palautetta. Työpajojen laadullinen arviointi perustuukin omaan arviooni, suulliseen palautteeseen sekä omaan, opinnäytetyön kautta muotoutuneeseen käsitykseen osallisuudesta.

Työpajat saivat kuitenkin osallistujilta hyvää palautetta ja kaikki työpajoihin osallistuneet työskentelivät aktiivisesti tehtävien parissa. Ryhmätyöskentely onnistui hyvin. Työpajat onnistuivat niin hyvin, että HUU-Ma-hanke on jatkanut niiden toteuttamista muissa kouluissa.

Työpajojen tuotoksissa nuoret nostivat esille paljon Islannin mallistakin tuttuja suojatekijöitä, mikä oli mielenkiintoinen huomio. Vaikka tuotosten analysointi ei ole osa opinnäytetyötä, on hankkeen sekä työpajojen teoreettisen viitekehyksen kannalta mielenkiintoista, että nuoret itsenäisesti ja omasta aloitteestaan käsittelivät julistetehtävissä runsaasti erilaisia suojaavia tekijöitä, kuten vanhempien aikaa, harrastuksia ja ystäväpiiriä.

6.3 Työpajat osallisuutta tukevana toimintana

Ehkäisevää päihdetyötä kehittämässä ja koordinoimassa ovat yleensä aikuiset, myös silloin kun työ kohdistetaan nuoriin. Ehkäisevässä päihdetyössä riskinä on nuoren jääminen toiminnan kohteeksi. Huuma-hankkeessa nuoret halutaan mukaan kehittämään vaikuttavampaa ennaltaehkäisevää päihdetyötä. Työpajat ovat yksi tapa saada nuoret mukaan työhön. Nuorten rooli työpajassa on olla oman elämänsä ja nuoruuden asiantuntijoita.

Työpajojen voidaan katsoa tukevan nuorten osallisuutta nimenomaan siitä näkökulmasta, että ne tarjoavat mahdollisuuden olla mukana kehittämässä työtä, jonka keskiössä nuoret ryhmänä ovat. Vapaaehtoisuuteen perustuessa työpajatoiminta antaa myös mahdollisuuden jättäytyä toiminnan ulkopuolelle. Hankkeessa nuoret myös haluttiin mukaan nimenomaan aidosti heidän tietonsa ja asiantuntijuutensa vuoksi, jotta voidaan kehittää vaikuttavampaa, nuorilähtoisempää päihdetyötä. Nuoria ei haluttu mukaan vain, jotta näennäisesti toimittaisiin yhteistyössä nuorten kanssa. Työpajoissa nuorten tekemä työ oli keskiössä minun ja projektipäällikön ollessa lähinnä fasilitaattorina.

Työpajoilla pyrittiin saamaa nuorten ääni kuuluviin juuri sellaisena kuin se on, sillä kuulluksi ja nähdyksi tuleminen on osa osallisuutta. Työpajoissa nuoret ovat myös omana viiteryhmänään vuorovaikutuksessa muiden kanssa niin, että heidän tekemä työnsä vaikuttaa juuri heihin. He ovat subjekteja, toimijoita, ja työskentelevät itselleen. Mielestäni tämä on nimenomaan osallisuutta tukevaa työskentelyä.

7 Opinnäytetyön luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelu

Vaikka opinnäytetyö on toiminnallinen, on siinä myös tutkimuksellisia piirteitä. Tämän vuoksi koin, että on tärkeää myös tarkastella opinnäytetyön luotettavuutta. Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus perustuu laadulliseen tutkimukseen ja lähinnä havainnointiin, jolloin on hyvä tarkastella kriittisesti työn luotettavuutta. Koska työpajojen arviointi perustuu myös pitkälti omaan tulkintaani osallisuudesta perustuen eri lähteisiin, on suhtauduttava kriittisesti opinnäytetyön tuottamaan tietoon.

Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten toistettavuutta, eli sitä, että tutkimus ei anna sattumanvaraisia tuloksia. Validiteetilla puolestaan tarkoitetaan tutkimuksen tai mittarin kykyä mitata sitä mitä on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009. 231.) Tutkimuksen reliabiliteettia tarkasteltaessa voitaneen todeta, että on viitteitä siitä, että työpajat ovat osallisuutta tukeva toimintamalli, sillä palaute kaikilta osallistuneilta oli hyvää. Näin oli myös muualla toteutetuissa työpajoissa. Ongelman tuottaa se, että mitään systemaattista palautteen keruuta ei tehty, joka voisi osoittaa tämän selkeämmin. Lisäksi olettamana on, että oma tulkintani osallisuudesta on totuudenmukainen.

Validiteetiltaan, eli kyvyltään mitata juuri sitä mitä on tarkoituskin, tutkimus on heikko. Heikkous johtuu siitä, että osallisuuden kokemuksen tukemisessa onnistuminen perustuu vain omaan anagogiaani osallisuuden käsitteestä sekä tekemiini havaintoihin.

Opinnäytetyöni luotettavuus ei ole helposti näytettävissä, mikä luonnollisesti ei ole tieteellisessä tutkimuksessa suositeltavaa. Opinnäytetyö on sekä reliabiliteetiltaan että validiteetiltaan heikko, mikä johtuu osaltaan siitä, että työhön jouduttiin tekemään muutoksia useaan kertaan. Kehitysehdotuksena teettäisinkin tulevaisuudessa työpajojen yhteydessä jonkinlaisen systemaattisen, mielellään kirjallisen palautteen keruun nuorilta heidän kokemuksistaan.

Työpajoissa työskenneltiin nuorten kanssa, joiden voidaan nimenomaan ikänsä perusteella katsoa kuuluvan haavoittuvaan ryhmään. Tällöin on äärettömän tärkeää muistaa tarkastella toiminnan eettisyyttä. Työpajoista informoitiin niin oppilaita kuin heidän vanhempiaan ja heillä oli tiedossa, että materiaalia voidaan käyttää hankkeessa ja opinnäytetöissä. Työpajoissa tuotettu materiaali pyrittiin myös käsittelemään niin, ettei siitä koidu vaaraa osallistujien anonymiteetille.

Työpajan ohjaajana pyrin toimimaan, niin, etten vaikuta nuorten omaan ääneen tai tee omia tulkintoja. Myös aineiston raportointi vaiheessa oli tärkeää kirjata kaikki ylös sanasta sanaan, juurikin omien tulkintojen välttämiseksi. Oma tulkinta on kuitenkin hyvin hankala täysin jättää pois ja siihen sortuu jokainen helposti huomaamattaankin. Ohjaajan roolissa on myös varottava johdattelemista omiin olettamiin.

Eettisesti ongelmia ei opinnäytetyössä niinkään ollut. Suurempi ongelma on opinnäytetyön luotettavuus.

8 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tavoite oli arvioida nuorten työpajoja nuorten osallisuutta tukevana toimintamallina sekä jäsentää osallisuuden käsitettä. Tämän lisäksi opinnäytetyössä tuotettiin lyhyt prosessikuvaus työpajoista. Laajempi tarkoitus oli linkittyä HuuMa-hankkeeseen osaksi systemaattisen tiedonhankinnan menetelmien kehittämisen arviointia.

Osallisuuden käsite on hyvin monimuotoinen ja siinä on myös paljon tulkinnanvaraa riippuen siitä, miltä kannalta asiaa tarkastelee. Käsitteen laajuus ei luonnollisesti helpota työpajojen arviointia. Kuitenkin päädyin opinnäytetyössä siihen, että nuorten työpajat voivat toimia osallisuutta tukevinä menetelminä, kunhan ne perustuvat vapaaehtoisuuteen. Erilaiset mahdollisuudet osallistua tukevat osallisuutta ja erilaiset toimijuutta vahvistavat toimet ovat

myös osa osallisuuden kokemuksen luomisesta. On kuitenkin muistettava, että pelkkä osallistuminen mahdollisuuksien lisääminen ei tarkoita osallisuuden lisäämistä.

Vaikka opinnäytetyön luotettavuus ei ole paras mahdollinen, antaa opinnäytetyö kuitenkin hyvän pohjan lähteä kehittämään nuorten työpajatoimintaa ja sen arviointia.

Työelämäkumppania opinnäytetyö palvelee myös osana palveluiden uudelleen muotoilua. Myös työpajatyöskentely on jäänyt elämään hankkeeseen, joten opinnäytetyön toiminnallinen osuus, eli työpajojen kehittäminen ja pilotointi ovat hyvinkin onnistuneet. Toivottavaa olisi tietenkin, että toiminta juurtuisi niin, että työpajat jäisivät elämään vielä HuuMa-hankkeenkin loputtua esimerkiksi Päijät-Hämeeseen. Toiminnan juurtumisen helpottamista silmällä pitäen työpajoista ja niissä toteutettavista tehtävistä haluttiin tehdä tarpeeksi yksinkertaiset, jotta toimintaa on helppo jatkaa. Tässä näytetään ainakin toistaiseksi onnistuneen kohtalaisesti.

Osallisuuden käsitteeseen olisi voinut pureutua vielä syvemmin, mikäli aikaa olisi ollut enemmän. Nyt tiukka aikataulu asetti raamit pohdinnalle. Osallisuus on näköaloja, kiinnittymistä erilaisiin ryhmiin ja vuorovaikutusta muiden kanssa. Se on kokemusta siitä, että on vaikuttava toimija ja osa yhteiskuntaa. Osallisella on viiteryhmiä, joihin hän kokee kuuluvansa eikä osallinen henkilö koe vieraantumista. Osallisuuden kokemukseen yhdistyy kokemus autonomiasta ja mahdollisuudesta vaikuttaa omaan elämäänsä. Osallisuuden käsitettä ei pysty avaamaan yksiselitteisesti, mutta se on kuitenkin tärkeä osa jokaisen ihmisen hyvinvointia ja tasa-arvoa yhteiskunnassa.

Lähteet

Painetut

Ahonen, T. 2017. Palvelumuotoilu sotessa. Palvelumuotoilun käsikirja sosiaali- ja terveysalan palvelujen kehittämiseen. Nummela: Painokiila Oy

Allardt, E. 1983. Sosiologia 1. Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö

Cavalieri, I. Almeida, H. 2018. Power, Empowerment and Social Participation- the Building of a Conceptual Model. European Journal of Social Science Education and Research. Sciendo

Hyväri, S. Lindholm, M. Nummela, N. 2019. Nuorten osallisuuden vahvistaminen teatteri- ja liikunta-alan yhteistoimintaa kehittämällä. Diak puheenvuoro. Tampere: PunaMusta Oy

Juvonen, T. 2015. Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen. Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä. Nuorisotutkimusseura. Helsinki: Paino Unigrafia

Meriluoto, T. Litmanen, T. 2019. Osallistu! Pelastaako osallistaminen demokratian? Tampere: Vastapaino

Peltola, M. Moisio, J. 2017. Ääniä ja äänettömyyttä palvelukentillä. Katsaus lasten ja nuorten palvelukokemuksia koskevaan tietoon. Nuorisotutkimusseura. Helsinki: Unigrafia

Simmel, G. 1999. Suomentanut Tutkijaliitto. Pieni sosiologia. Helsinki: Tammer-Paino Oy

Sirkka, H. Remes, P. Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy

Vilka, H & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino

Sähköiset

Haavisto, A-M. HuuMa- hankekartta. Lapsissa ja nuorissa on HuuMa! Viitattu: 3.5.2020. https://www.phhyky.fi/assets/files/2019/06/HuuMa_kartta_NÄYTTÖ_final.pdf

Huomisen hyvinvointia. LAPE Päijät-Häme. Huomisen hyvinvointia lapsille ja perheille. Viitattu: 3.5.2020. <https://www.huomisenhyvinvointia.fi>

Häyhtiö, T. 2017. Osallisuutta sote-palveluihin palvelumuotoilemalla? KAKS-Kunnallisan kehittämissäätö. Viitattu: 1.5.2020 https://kaks.fi/wp-content/uploads/2017/05/osallisuutta-sote-palveluihin-palvelumuotoilemalla_toinenversio.pdf

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä. 24.4.2015/523. Finlex. Viitattu: 22.4.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150523>

Säteri, M. 2020. Toiminnallisen opinnäytetyön erityispiirteitä. Metropolia. Viitattu: 27.5.2020 <https://wiki.metropolia.fi/pages/viewpage.action?pageId=57182852>

YLEISSOPIMUS lapsen oikeuksista. 60/1991. Finlex. Viitattu: 3.5.2020. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

Silvan, S. 2019. Islannin malli pelasti nuoret kaduilta. Talentia-lehti. Viitattu: 20.5.2020 <https://www.talentia-lehti.fi/islannin-malli-pelasti-nuoret-kaduilta/>

Sigurjonsdottir, H. 2018. The Icelandic Model. A whole society approach to stop teen substance abuse. Based on data from the Icelandic Centre for Social Research and Analysis (ICSRA) and The Directorate of Health in Iceland. Noedisk Kommitte - NoKo konferens 14.-15.9.2018, Gardermoen, Norge. Viitattu: 28.4.2020 http://noko.hemochskola.webbhuset.fi/Site/Data/2362/Files/The%20Icelandic%20Model_NOK_O_Oslo_sept2018_HS.pdf

Sigfusdottir, I. Thorlindsson, T. Kristjansson, A. Roe, K. Allegrante, J. 2008. Substance use prevention for adolescents: the Icelandic Model. Viitattu: 20.5.2020 <https://academic.oup.com/heapro/article/24/1/16/677129>

Sosiaali- ja terveysministeriö. Osallisuuden edistäminen. Viitattu: 3.5.2020. <https://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>

Stenvall, E. 2018. Yhteiskunnallinen osallisuus ja toimijuus. Lasten osallistuminen, kansalaisuus ja poliittisuus arjen käytäntöinä. Viitattu: 5.5.2020. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/104221/978-952-03-0820-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2019. Ehkäisevän päihdetyön johtaminen. Viitattu: 3.5.2020. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyto/ehkaisevan-paihdeyto-johtaminen>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. Ehkäisevä päihdetyö. Viitattu: 28.4.2020. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyto>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Keskeisiä käsitteitä. Viitattu: 30.4.2020. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/keskeisia-kasitteita>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Hyvinvointi- ja terveyserot. Osallisuus. Viitattu: 22.4.2020. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2020. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Viitattu: 3.5.2020. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2019. Osallisuuden kokemuksen mittaaminen. Viitattu: 3.5.2020. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/osallisuuden-seuranta/osallisuuden-kokemuksen-mittaaminen>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2020. Työelämäosallisuus. Viitattu: 5.5.2020. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/tyoelamaosallisuus>

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä. 2019. HuuMa - Päijät-Häme, huumeeton maakunta. Viitattu: 22.4.2020. <https://www.phhyky.fi/fi/yhtyma/verso/kehittamishankkeet/huuma-pajjat-hame-huumeeton-maakunta/>

Väestöliitto. Mitä on kokemusasiantuntijuus?. Viitattu: 1.5.2020 <https://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/mita-teemme/kokemusasiantuntijat/mita-on-kokemusasiantuntijuus/>

Kuviot

Kuvio 1: Työpajojen aikataulu	21
Kuvio 2: Tiirismaan koululla erään ryhmän täyttämä juliste	23
Kuvio 3: Toisen ryhmän tekemä juliste	24

Liitteet

Liite 1	34
---------------	----

Liite 1

TIEDOTE VANHEMMILLE

22.5.2019 koululla pidetään työpaja, johon oppilaat ovat saaneet vapaaehtoisesti ilmoittautua. Työpajat järjestää ja vetää HuumMa- hankkeen projektipäällikkö Anne-Marie Haavisto sekä sosionomi opiskelija Annastiina Kaltiola-Kauppinen.

HuumMa- hanke on terveyden edistämisen määrärahalta toimiva hanke, joka tähtää nuorten huumeidenkäytön ehkäisemiseen Päijät-Hämeessä. Koululla järjestettävä työpaja on yksi tapa muodostaa nuorilähtöistä tietoa.

Tällä lomakkeella kysymme lupaa käyttää työpajassa syntynyttä materiaalia mahdollisiin HuumMa- hankkeeseen liittyviin opinnäytetöihin. Oppilaita ei dokumentoida eikä heidän henkilöllisyytensä käy selville käytettävässä materiaalissa.

Pyydämme täyttämään lomakkeen ja palauttamaan sen ennen 22.5. järjestettävää työpajaa.

Allekirjoittamalla lomakkeen myönnätte luvan käyttää työpajassa syntynyttä materiaalia mahdollisissa opinnäytetöissä.

Oppilaan allekirjoitus ja päiväys _____

Huoltajan allekirjoitus ja päiväys _____